

Amerikanska presidentvalet 2012

– därför gick det som det gick

*Texter från deltagarna i Vänsterpressföreningens resa med
anledning av det amerikanska presidentvalet 2012*

BERTIL OHLININSTITUTET är en liberal tankesmedja grundad 1993.
Institutets uppgift är att genom forskning och kvalificerad debatt i
svensk liberal tradition bana väg för nya tankar och nya frågor.

FORMGIVNING: KRISTOFFER HELLMAN

OMSLAG: ATELJÉ LANDGRAFF

JAGSYNS TRYCKERI, TYRESÖ 2012

Amerikanska presidentvalet 2012

– därför gick det som det gick

*Texter från deltagarna i Vänsterpressföreningens resa med
anledning av det amerikanska presidentvalet 2012*

ISBN 978-91-980453-2-1

Förord

Att president Barack Obama äger talets gåva råder det inget tvivel om. I intervjusituationer, vid presskonferenser och under debatter – vilket blev väldigt tydligt under årets valrörelse – briljerar inte alltid Obama, men ge honom en talarstol, ett par teleprompters och 25 000 människor i publiken så är kvällen hans.

På valnatten 2008 var det dock inte Obama som höll det viktigaste talet, utan motståndaren John McCain. Det var när McCain tystade buropen som uppstod då han nämnde sin rival om presidentposten vid namn, och därefter påpekade att Obama var hela USA:s president, som ett av de bittraste valen i mannaminne fick ett ordentligt avslut. McCain hyllades för sitt tal, och många bedömare uttryckte hopp om en ny era av samförstånd; kanske kunde Barack Obama, en man som verklig personifierade den amerikanska drömmen, bli den ”uniter, not divider” som George W Bush lovade – men inte lyckades – bli?

I dag är USA betydligt mer politiskt splittrat än vad det var 2008.

Demokrater och republikaner har glidit längre och längre ifrån varandra, identitetspolitiken har blivit allt starkare och samtalen över partigränserna är närmast icke-existerande. Det pratas i dag mer om, än med, politiska motståndare, och detta i ett USA som är i stort behov av samförståndslösningar.

I den här skriften, utgiven av Bertil Ohlininstitutet, ges reflektioner kring, och analyser av, den nyligen avslutade valrörelsen i USA. Deltagare i den resa i USA som Vänsterpressföreningen, med stöd av bland

annat Bertil Ohlininstitutet, genomförde i oktober och november ger här sin syn på ett USA där republikaner och demokrater fortfarande delar på makten – både i Washington och på delstatsnivå – men där de två dominerande partierna inte verkar vara villiga att möta varandra halvvägs i särskilt många frågor.

Detta är oroväckande, då USA står inför en rad viktiga vägval de kommande åren. Hur USA hanterar sin skuldcris? Vilken blir relationen till den nya ledningen i Kina? Och hur förhåller sig supermakten till utvecklingen i Mellanöstern? Det är bara några exempel på frågor som får återverkningar världen över.

Kritiker må ha utmålat USA som en vacklande supermakt, en gigant på väg ner på knä, men faktum kvarstår: USA är – och lär förhoppningsvis förbli – en politisk, militär och ekonomisk supermakt. När USA sätts under press brukar det amerikanska folket och de politiska företrädarna låta samarbete trumfa motsättningar och se till att landet reser sig.

Just av den anledningen kändes det mer än en aning besvärande att den svåraste frågan en journalist kunde ställa till en politiker under den amerikanska valrörelsen var:

Kan du överhuvudtaget säga någonting positivt om dina politiska motståndare?

SOFIA NERBRAND

ordförande Bertil Ohlininstitutet

ANDERS RÖNMARK

styrelseledamot Bertil Ohlininstitutet

Strategi: nya spelregler

AV ALEX VORONOV

Avsnitt 5 i Voting Rights Act från 1965 är en specialregel. Den har tidsbegränsad verkan – ursprungligen bara fem år – men har ständigt förlängts av kongressen, senast 2006 med 25 år. Avsnitt 5 tvingar hela eller delar av 16 delstater, i huvudsak i södern, att inhämta ett godkännande från justitiedepartementet inför ändringar av regler kring val. Det gäller allt från tidsperioden för förtidsröstning till placering av vallokaler. Delstater eller län (counties) måste visa att ändringarna inte innebär diskriminering av någon etnisk grupp.

De delar av USA som i 1964 års val bedömdes ha regler som på ett orättfärdigt sätt utestängde vissa medborgare från röstning och som hade ett valdeltagande under 50 procent föll under bestämmelsen. Specialregeln var ett sätt att lägga extra band på vita majoriteter som med olika kreativa metoder under nästan ett sekel hade hindrat svarta från att rösta.

Vissa anser att bestämmelsen är oförenlig med författningen. De exceptionella omständigheter som rådde på 50 år sedan finns inte längre, menar de. Andra stöder Avsnitt 5 som en manifestation av engagemanget för medborgerliga rättigheter generellt.

Men så finns även de som anser att regeln fyller sitt ursprungliga syfte, att den amerikanska demokratin inte har kommit längre, att denna särskilda spärr mot strävanden att beröva människor rösträtt fortfarande behövs.

Upptakten till valet 2012 har gett dem rätt. Under de senaste två åren har en rad delstater ändrat sina vallagar på ett sätt som fått medborgarrättsgrupper att tala om det största angreppet på rösträtten sedan Voting Rights Act antogs. När jag träffade företrädare för American Civil Liberties Union, ACLU, i Pittsburgh för några veckor sedan återvände de ständigt till 60-talet i sina beskrivningar av det som pågår nu.

Denna gång handlar det förstås inte om läs- och skrivtester eller rösträtt kopplad till minimikrav på inbetald skatt (poll tax). De gamla sydstatsdemokraterna är borta. Men syftet är i grunden detsamma. Det på delstatsnivå styrande partiet – republikanerna – söker försvåra röstning för att sänka valdeltagandet bland väljargrupper som till övervägande del stöder det andra partiet. Och liksom i den gamla södern är det framför allt svarta och fattiga som drabbas.

Denna politik genomförs nu inte bara i sydstaterna utan även i delstater i norr där sympatierna mellan partiernas presidentkandidater brukar väga jämnt, ”battleground states”, och där republikanerna i mellanårsvalet 2010 tog kontroll över delstatsförsamlingarna – som Pennsylvania, Ohio, Wisconsin.

Det progressiva Brennan Center for Justice vid New York University har gjort en sammanställning över dessa lagskärpningar, införda av 19 delstater varav 16 hade republikansk parlamentarisk majoritet. Här är de vanligaste:

Begränsning av förtidsröstningen

Demokraternas väljare dominerar bland dem som lägger sina röster före valdagen. En förklaring är att personer i arbetaryrken, och som även kan ha flera jobb, har svårare att komma ifrån arbetet på en tisdag – och dessutom stå i de långa köerna som på många håll är regel.

Florida har avskaffat möjligheten att rösta den sista söndagen före valdagen. I flera delstater används denna dag traditionellt av de svarta kyrkorna till väljarmobilisering – ”Souls to the Polls”. Efter söndagens gudstjänst skjutsas församlingsmedlemmar till vallokalerna, vilket är tillåtet.

Krav på foto-id vid röstning

I Sverige är en sådan regel självklar och svår att ifrågasätta. I USA är läget ett annat. Många fattiga saknar identitetskort och det finns inget nationellt system som förser alla medborgare med ett sådant doku-

ment. Enligt en studie i Pennsylvania, som försökte införa de hårdaste id-kraven, saknar 14 procent av de röstberättigade invånarna foto-id.

Och inte ens de politiker som driver igenom dessa lagar har kunnat visa att det nuvarande systemet, där väljarna kan identifiera sig med exempelvis en elräkning, leder till valfusk.

Röstförbud för tidigare dömda

De republikanskt styrda delstaterna Florida, Iowa och South Dakota har gjort det svårare för personer som dömts för allvarigare brott (felony) att återfå sin rösträtt. I Florida är 1,3 miljoner medborgare, varav 500 000 svarta, på detta sätt utestängda från vallokalerna. Även i den gruppen är demokraternas sympatisörer starkt överrepresenterade.

Försvårande av kampanjer för väljarregistrering.

Insatser av frivilligorganisationer har varit viktiga för att registrera väljare särskilt ur minoritetsgrupper. En återkommande anklagelse från den republikanska sidan är att röstlängderna på detta sätt fylls med mängder av personer som inte har rätt att rösta. Inför detta val hade sex battleground states, varav fem kontrollerade av republikaner, skärpt reglerna för hur sådana aktiviteter får genomföras.

Det händer förstås att upphovspersonerna bakom dessa nya lagar sänker garden och talar klarspråk. Som när republikanernas gruppleddare i Pennsylvanias representanthus, Mike Turzai, i juni inför en grupp partivänner bockade av delstatskongressens prestationer: ”Väljar-id, som kommer göra det möjligt för guvernör Romney att vinna Pennsylvania. Gjort.”

I vissa fall anges kostnadsskäl för exempelvis begränsning av förtidsröstningen. Men det vanligaste argumentet är att lagskärpningarna stävjar valfusk. Detta trots att undersökningar, genomförda på delstats- såväl som på federal nivå, gång på gång har visat att massivt organiserat valfusk är ett hjärnspöke. Den mest storskaliga genomgången

på senare tid gjordes av justitiedepartementet under George W Bush som granskade val på alla nivåer mellan 2002 och 2007 och omfattade 300 miljoner röster. De ansvariga för granskningen var några av de mest hängivna republikanska tillskyndarna av skärpta vallagar.

86 personer dömdes för valfusk. Där fanns fall av röstköp i lokalval, bland dem intressant nog i valen av sheriff och domare. Några fall av felaktig röstning berodde på ren okunskap och slarv där invandrare och tidigare dömda röstade trots att de inte fick. Få av felröstningarna hade stoppats med lagskärpningar av den typ som listas ovan.

Den republikanska vallagsoffensiven har misslyckats denna gång. Många av lagarna har underkänts eller skjutits upp av domstolar efter att medborgargrupper med hjälp av jurister från organisationer som ACLU har drivit saken rättsligt. I de sydstater där Avsnitt 5 tillämpas har det ofta stått i vägen för lagändringarna.

Hotet mot rösträtten har också effektivt använts av demokraterna för väljarmobilisering i de viktigaste delstaterna. Valdeltagandet bland minoritetsgrupper blev mycket högt, bland svarta kanske till och med högre än 2008.

Men striden om rösträtten fortsätter. I många delstater förbereds nya repressiva vallagar. Folkräkningen 2010 sammanföll med republikanernas valseger i mellanårsvalet vilket gjort det möjligt för partiet att rita om valkretsgränser och stärka sitt grepp om flera delstatsförsamlingar och representanthuset i Washington.

Och man behöver inte vara allt för konspiratoriskt lagd för att koppla samman denna republikanska giv med partiets sentida svårigheter i presidentval. USA:s demografiska omvandling missgynnar dagens republikanska parti. Om man inte behärskar spelet kan man ändra spelreglerna.

ALEX VORONOV

Alex Voronov är politisk redaktör för Eskilstuna-Kuriren

Början till slutet, eller slutet till början, för Republikanerna

AV PETTER BIRGERSSON

Utanför Center på Mason University i Fairfax, Virginia, sluter de lokala Romney-anhängarna upp. Köerna är långa trots att det är flera timmar kvar tills den man som ett par dagar senare kommer att förlora presidentvalet ska dyka upp. Men det senare vet inte Romney-supportrarna som under parollerna ”Stop the war on coal – Fire Obama” och ”Women for Mitt” ännu tror på sin man.

Det står ytterst få afroamerikaner i köerna. Efter vad ögat kan bedöma råder det också stor brist på människor med bakgrund i Sydamerika. Vid södra entrén finns dock andra, kortare köer. I en av dem är övervägande delen afroamerikaner. De släpps in, före VIP-kön och pressen. När vi väl inne i arenan går för att köpa en *Patriot Dog* i snabbmatskiosken möter vi samma människor igen – nu i egenskap av personal bakom disken.

Det finns de som kallat Mitt Romneys kampanj för presidentposten en symbol de vita männens desperata försök för att hålla sig kvar vid makten. Att vita äldre män röstade på Romney är tydligt för den som studerar valundersökningarna. Romney fick enligt Edison research 59 procent av rösterna från dem, män och kvinnor, som betecknar sig som ”caucasians”, vita, och i än högre grad hos vita män. Men som John Cassidy påpekar under rubriken ”What’s Up with White Women? They Voted for Romney, Too” på The New Yorkers blogg nådde Romney majoritet även bland vita kvinnor med runt 55 procent av rösterna. Bland samtliga gifta kvinnor i USA var stödet 53 procent. Både Bush 2004 och McCain 2008, hade lägre stöd i dessa grupper.

Valundersökningarna avslöjar fler tydliga samband – i hushåll som drar in över 100 000 dollar röstar man republikanskt, under den nivån demokratiskt. Bland yngre och ogifta är den demokratiska dominansen klar och då särskilt bland kvinnor. Däremot är utbildning ingen

självklar positiv variabel för Demokraterna, stödet för Obama bland dem med högre examen ligger på ungefär samma nivå som bland dem som saknar det. Sannolikt ser det annorlunda ut bland unga med en färsk examen i bagaget.

I eftervalsanalyserna är huvudämnet hur Republikanerna ska agera inför kommande val. Blir det Romneys tidigare rival till kandidaturen, Rick Santorum och hans supportrar som får välja spår? *“What Mitt Romney, in my opinion, didn’t do was go out and vigorously defend the beliefs that he said he espoused and didn’t go on the offense”* förklarade Santorum den 9 november i CNN:s *Morgan Tonight*. Santorum fortsatte: *“And when you’re playing defense, which is what I believe the campaign was doing and Republicans were doing generally throughout the course of this campaign you’re not going to win.”*

Eller kommer republikanerna att göra en klokare analys och anpassa sig efter verkligheten – att demografin talar emot partiets nuvarande strategi. Sju av tio *“hispanics”*, den snabbast växande gruppen i befolkningen, stödde Obama. Enligt officiell statistik är nästan var fjärde ung amerikan i dag av sydamerikansk härkomst, i Kalifornien har fler än hälften av skolbarnen den bakgrunden. Och bland de unga generellt har de republikanska presidentkandidaterna de senaste gångerna haft svagt stöd. Även om politiska preferenser kan förändras med åren – minns Tage Danielssons *Livet är kort* – är det tungt att ha majoriteten av sina supportrar betydligt närmre kistan än vaggan. Med en politik som bygger på att bevara och skydda privilegier för det gamla USA blir det svårt att locka dem, som på samma sätt som invandrarna från Europa gjorde en gång, kommer för att bygga upp sitt liv.

Mönstret kan delvis överföras till Sverige, även om de politiska sympatierna här tar sig annorlunda uttryck. Den geografiska delningen av landet är uppenbar – storstad och landsbygd, innerstad och förort, villasamhällen och miljonprogram lyser i olika partifärger. Om USA är besatt av människors bakgrund och hudfärg är Sverige fokuserat på socialgrupper, bostadsområden, utbildning och inkomstförhållanden.

Skillnaden blir i praktiken allt mindre. Konflikterna med och mellan de nyinvandrade, de svaga bland de etablerade svenskarna, de hårt arbetande som vill försvara sin ställning, de äldre som är rädda att förlora allt de betalat för, och den akademiska klassen som svävar över allt utan att konstatera några som helst fördomar hos sig själv men tusen hos alla andra – finns på båda sidor Atlanten.

PETTER BIRGERSSON

Petter Birgersson är politisk redaktör för Ystads Allehanda

Nödvändig identitetspolitik?

AV KARL RYDÅ

Ett av mina bestående intryck efter två veckors presidentvalsbevakning i USA är vilken stark ställning renodlad identitetspolitik har i den amerikanska debatten, både som politisk taktik och på ett mer principiellt plan. Med identitetspolitik menas i denna text synsättet att kulturell eller religiös bakgrund, etnicitet, kön eller någon annan grupptillhörighet påstås säga vad som är värt att veta om en människas livsstil, åsikter och lojaliteter.

Synsättet verkar lika accepterat i norra som i södra USA, såväl hos Demokraterna som hos Republikanerna. Det tas för givet att exempelvis latinamerikaner, afroamerikaner eller vit arbetarklass kommer att rösta på ett visst sätt. Det är förstås rationellt att undersöka och förhålla sig till olika grupper i syfte att maximera sina vinstchanser i ett val. Men det är något annat att anse att dessa skillnader i röstbeteende är givna, till exempel när de demokrater jag träffat hävdar att människor inom en låglönesektor som väljer att rösta på Republikanerna ”inte förstår sitt eget bästa”. Eller att inte bara ta skillnaderna för givna, utan också gå ett steg längre och aktivt försöka utesluta de ”grupper” som röstar ”fel”, som till exempel när en rad delstater skärpte legitimeringskraven för att få rösta.

Det identitetspolitiska tänkandet dominerade både analyserna före presidentvalet, under valnatten när vallokalsundersökning efter vallokalsundersökning offentliggjordes, och i eftervalsanalyserna. Hela tiden var uppfattningen den att de olika gruppernas åsikter och inbördes sympatier för Obama respektive Romney var givna, och därmed reducerades valet till att få upp valdeltagandet i rätt grupper.

Michael Tomasky, redaktör för tidskriften *Democracy – A Journal of Ideas*, menade till exempel att Obama skulle vinna valet om den vita väljarandelen understeg 74 procent, omvänt skulle Romney vinna om samma väljarandel översteg 74 procent. För Romney var det viktigt

att få de vita väljarna till valbåsen, för Obama att locka kvinnor, unga och afroamerikaner att rösta. Och mycket riktigt: redan när de första vallokalsundersökningarna publicerades under valnatten, långt innan rösträkningen var ens i närheten att avslutas, utropade demokrater Obama till segrare. Orsaken? Röstandelen bland vita väljare understeg 74 procent, den hade sjunkit till 72 procent från 74 sedan 2008. I de andra grupperna var stödet för den sittande presidenten mycket starkt.

Obama lyckades hålla upp röstdeltagandet i de minoritetsgrupper som delvis bar honom till makten 2008, medan Romney misslyckades att göra detsamma med de väljargrupper som var tänkta att ge honom makten.

Detta kan ses som ett bevis för hur viktigt det är med en effektiv kampanjapparat för att vinna ett val i USA, men också annorstädes. Både Demokraterna och Republikanerna kartlägger väljargrupper in i minsta detalj. Att Obama vann valet betyder att hans kampanj lyckades bäst, att urvals- och förmedlingsmetoderna var mer sofistikerade och omfattande, inte nödvändigtvis att den ägnade sig mer åt identitetspolitik än förlorarsidan.

Den identitetspolitik som de amerikanska partierna ägnar sig åt handlar inte bara om valstrategernas röstmaximering. Den speglar också ett synsätt på individen som borde vara främmande de frihetsideal som vi så ofta förknippar med den amerikanska nationen, och som även amerikanerna förknippar med sig själv.

Ingen av de partirepresentanter som jag mötte under mina knappa två veckor i USA, missade att påpeka hur just deras parti driver en politik som lyfter den enskilda människan, ger individen möjligheter. I nästa steg av tankeledet reduceras individerna raskt till att blott och bart bli bärare av "sin" grupps värderingar.

Olika gruppers väljarsympatier tas för givna, explicit kopplade till etnisk eller kulturell tillhörighet, och omöjliga att förändra. Mitt Romney fick stor uppmärksamhet när det avslöjades att han sagt att 47 procent av den amerikanska väljarkåren var omöjlig att vinna för

Republikanerna. Eftersom denna grupp var lat och bidragsberoende, skulle den aldrig rösta för ett parti som vill krympa det sociala skyddsnätet, som vill sänka skatterna och minska statens roll i människors liv.

Uttalandet mötte hård kritik från Demokraterna. Men samma demokrater som kritiserade Romneys "47 procent", anser att personer som inte tillhör landets elit, som inte är en del av en välbärgad vit övre medelklass, inte skulle förstå sitt eget bästa, om de mot all förmodan röstar på Republikanerna. Bägge partierna säger, om än med olika utgångspunkter, att gruppen "fattiga" har sådana åsikter att de kommer att stödja Demokraterna. Men varför skulle inte en dubbelarbetande småbarnsmor drömma om ett liv där hon kommer att leva gott på ett jobb – och anse att Romney är rätt person att uppfylla den drömmen? Eller omvänt, varför skulle inte en äldre välbeställd företagare lockas av Obamas engagemang för en allmän sjukförsäkring?

Det är möjligt att identitetspolitik mest ses som ett kampanjverktyg, som ett sätt ta hem segern i ett majoritetsvals-system. Men kampanjtänkandet smittar alldeles uppenbart av sig på de principiella resonemangen och de politiska programmen. Striden om presidentposten blir en strid om valdeltagande, inte ideologi. Följderna blir att de två stora partierna agerar på ett sätt som snarare konserverar än bryter upp dessa band. Det är identitetspolitik när den är som sämst.

Men vem vet, kanske kan Obamas seger bidra till att bryta upp några av de identitetspolitiska låsningarna i amerikansk politik. Inför 2016 måste Republikanerna driva en politik som gör partiet attraktivt bland väljare som i dag i hög grad röstar demokratiskt. Demokraterna vill rimligen göra motsvarande inbrytningar hos republikanska sympatisörer, inte bara inför presidentvalet, utan även kongressvalen. På fyra år kan det mesta hända. Det är både ingenting och en evighet i politiken.

KARL RYDÅ

Karl Rydå är ledarskribent på Upsala Nya Tidning

Val handlar om trovärdighet

AV ANDERS EKLUND

Låt mig vara lite personlig. Sommaren 1965 besökte jag USA för första gången. På den tiden var det så uppseendeväckande att en tonåring drog iväg till USA som stipendiat på ett år så att båda lokaltidningarna i lilla Söderhamn gjorde helsidor när jag for och helsidor när jag kom hem.

Och kontakten med hemmet begränsades till snigelpost som tog mer än en vecka och ett, endast ett, hutlöst dyrt telefonsamtal vid jul.

Det var under det kalla krigets allra kyligaste dagar. Med terrorbalans och kapprustning, och med Kubakrisen 1962, då världen stod på randen till ett tredje världskrig. I november året därpå mördades president Kennedy i Dallas Texas och efterträddes av vice president Lyndon B Johnson från Texas. När jag steg av flygplanet i Amarillo, Texas, mötte jag en helt ny värld. Pizza, luftkonditionering och vattenmelon för första gången. Men inte bara det. Utan också en värld av segregation, misstänksamhet, rädsla och motsättningar. Min värdfamilj var fullt övertygad om att medborgarrättskämpen och fredspristagaren Martin Luther King var kommunist.

Därför var det något speciellt att få vara med under spurten av valrörelsen 2008 då Barack Obama valdes till nationens första afroamerikanske president. Och få vara med vid årets valrörelse 2012 och se honom återvald, trots att utmanaren Mitt Romney var på väg att spurta ikapp i valrörelsens slutskede.

Jag har haft möjlighet att på plats följa valrörelserna 2000, 2004, 2008 och 2012.

Av dessa är särskilt valen 2000 och 2008 värda ett par korta kommentarer. De flesta minns förstås dramatiken som utspelades mellan Georg W Bush och Al Gore år 2000. Det mesta pekade mot Al Gore under valnatten. Jag minns att jag skrev en ledare på det temat, men

när jag vaknade upp tidigt på morgonen stod Bush som vinnare. Lyckligtvis gjorde tidsskillnaden att jag hann skriva en ny ledare innan den publicerades i Sverige.

Men allt var inte klart i och med detta. Det blev långa diskussioner om rösträkning och om giltiga och ogiltiga röster i nyckelstaten Florida. Till slut satte Högsta Domstolen punkt för nya rösträkningar. Bush hade vunnit med 537 röster i Florida. Av 6,1 miljoner avlagda röster!

Gore fick flest röster av folket i hela nationen. Men han vann ändå inte, eftersom Bush fick 271 elektorsröster mot Gores 266. Det har bara hänt tre gånger tidigare. Långt tillbaka på 1800-talet.

Valet 2008 blev en oförglömlig upplevelse av vad hopp om förändring kan åstadkomma, förmedlat av en karismatisk ledare som lyckas entusiasmera sina väljare och kombinera sociala medier med gamla hederliga metoder som massmöten, dörrknackning och telefonringande.

Jag minns särskilt två valmöten med Obama en vecka före valet 2008. Tiotusentals människor köade långt innan valmötet skulle börja. Grindarna fick öppnas före utsatt tid på grund av det hårda trycket. Någonstans mellan 50 000 och 100 000 människor kom för att se och höra Obama. Entusiasmen var enorm. Det var drag. Och utgången kändes given mot den udda kombinationen John McCain och Sarah Palin.

I valet 2012 var stämningen i Obama-kampanjen en annan än 2008. Slagorden om ”hope” och ”change” var i varje fall långt ifrån lika starka som fyra år tidigare. Och långt ifrån lika trovärdiga. De var dessutom utbytta mot parollen ”forward”, framåt. Utan att riktigt lyckas förklara vart.

Under valrörelsen funderade jag mer än en gång om Obama skulle bli den femte president som inte skulle lyckas med att bli omvald. Sedan 1900-talets början har bara fyra presidenter som ställt upp till omval förlorat. William H Taft förlorade 1912 mot Woodrow Wilson, Herbert Hoover förlorade 1932 mot Franklin D Roosevelt, Jimmy Carter

förlorade 1980 mot Ronald Reagan och George H W Bush förlorade 1992 mot Bill Clinton.

Trots att utmanaren Mitt Romney flåsade Barack Obama i nacken efter den för Obama så svaga första debatten, nådde inte Romney ända fram. Det blev en klar seger för Obama i antal elektorsröster, men bara två procents övervikt av antalet väljare.

Valsystemet i USA har mycket i övrigt att önska. Inte bara när det gäller teknikaliteter, utan också systemet med elektorater där ”the winner takes it all” i alla delstater utom två. För en som fostrats i folkrörelsedemokratins Sverige skulle det rimliga vara att den kandidat som får flest antal väljarröster också blir vald.

Jag tror att president Obama till stor del räddades av gonggongen och stormen Sandy som slog till veckan före valet. Obama avbröt kampanjen och visade ledarskap. New Jerseys republikanske guvernör Chris Christie öste beröm över den demokratiska presidenten för hans agerande. Mike Bloomberg, som valdes till borgmästare i New York som republikan, och sedan omvaldes som oberoende, gav också Obama sitt stöd, främst beroende på att han tycker att Romney inte bryr sig om klimathotet.

I ett val där opinionsläget är så gott som jämnt är den typen av stöd från motståndarsidan viktigt. Möjligen kan Romneys byte av ståndpunkter i flera frågor också fått en del väljare att tvivla på hans trovärdighet. För när allt kommer omkring handlar val mycket om trovärdighet.

Det är svårt för den vanlige väljaren att sätta sig in i ekonomins alla vindlingar och vem som gör rätt analys av arbetslösheten, välfärden, utrikespolitiken och andra frågor. Då kokar valet ned till en fråga om trovärdighet. Den matchen vann president Obama.

Flera väljare resonerade troligen så här till slut: Vi vet vad vi har men inte vad vi får. Och röstade på Obama.

Nu väntar fyra tuffa år för president Obama då han måste bygga koalitioner och ena nationen efter den hårda valrörelsen.

Och jag har gjort min sista valbevakning i USA, åtminstone som politisk skribent, 47 år sedan jag kom till USA för första gången. Då skulle det varit helt uteslutet att välja en afroamerikansk president. Nu väntar vi bara på den första kvinnliga presidenten.

ANDERS EKLUND

Anders Eklund är politisk chefredaktör för Hälsingetidningar

USA bortom tvåpartisystemet

AV MARCUS BOHLIN

Demokrater och republikaner har turats om att styra USA i modern tid. Sett ur ett europeiskt perspektiv där flerpartisystem är det normala, är det lätt att betrakta två partier som en aning begränsande. Naturligtvis är de två amerikanska partierna ”breda kyrkor” där en lång rad åsikter kan samlas under ett och samma paraply.

Demokraterna samlar allt från akademiker på vänsterkanten till mitteninriktade sydstatsdemokrater. Från kämpar för HBTQ- och kvinnofrågor till utrikespolitiska hökar. Att Bill Clinton och Howard Dean tillhör samma parti är ibland svårt att förstå när man lyssnar på deras respektive tal.

Under höstens presidentvalsresa har vi också stött på en del udda röster: Som demokraten Mark Critz i västra Pennsylvania som i sin tv-reklam deklarerade sig vara ”pro gun and pro life” (för fria vapen och mot abort). Critz ville åka till Washington DC och bekämpa president Barack Obamas ”war on coal”.

Hos republikanerna samsas neokonservativa akademiker med tydliga utrikespolitiska drömmar med utrikespolitiska isolationister. Libertarianer som tycker att människor ska få leva sina liv helt efter eget huvud tampas med trångsynta moralister som vill styra landet med Gamla testamentet som rättesnöre. Jämför till exempel Donald Rumsfeld med Ron Paul eller Rand Paul med Mike Huckabee.

Det finns också en tydlig geografisk dimension. Demokrater i starka republikanska fästen står längre till höger, på samma sätt som republikaner i nordöstra USA eller i Kalifornien står till vänster inom sina respektive partier. Till detta är de nödda och tvungna, annars skulle de aldrig ha en chans att bli valda. Konservativa republikanen Rick Santorum hade till exempel aldrig kunnat bli guvernör i Kalifornien medan hans mer liberala partikollega, Arnold Schwarzenegger, kunde bli det. Men vad finns det då i politisk väg bortom dessa två partier?

Under vår rundresa träffade vi bland annat lokalavdelningen för The Libertarian Party i Raleigh, North Carolina. Det är ett parti som står både för ekonomisk frihet och för tolerans i sociala frågor och moralfrågor. Partiet samlar ett mycket litet stöd, men finns registrerat i 49 av USA:s 50 delstater. I presidentvalet ställde partiet upp med en egen kandidat: Gary Johnson. Något betydande stöd fick han naturligtvis inte: 1,2 procent av väljarna, eller ungefär en miljon röster.

En del tyder ändå på att tiden talar för de libertarianska idéerna i USA. Unga amerikaner är mer toleranta än föräldragenerationen. Samtidigt kommer det sannolikt alltid att finnas en dragningskraft i idéer om en fri och otyglad marknadsekonomi i kapitalismens högborg på jorden. Om detta sedan kommer att bli ett lyft för det libertarianska partiet är svårt att säga. Min gissning är att det snarare blir det republikanska partiet som lyckas stöpa om sig och röra sig tillbaka till sina rötter som kommer att fånga upp dessa stämningar.

Redan när detta skrivs, en vecka efter valet, hörs en tydlig diskussion inom det republikanska partiet om vilken väg som är den rätta att slå in på. Att partiet måste tona ner sitt motstånd mot invandring är många överens om. De demografiska utmaningarna gör att partiets bas – vita välbärgade amerikaner – krymper medan minoriteter, främst gruppen med latinamerikanskt ursprung, växer sig starkare. Denna grupp tilltalas inte av tal om att bygga stängsel mot Mexiko; att anhöriginvandring ska begränsas eller att de som redan är i USA ska ”self deport” som Mitt Romney uttryckte det i valkampanjen.

När det kommer till frågan om den konservativa moralsynen är bilden mer splittrad. Det finns krafter inom partiet som menar att Romneys förlust berodde på att han fokuserade för lite på värderingsfrågorna samtidigt som andra menar att abortmotstånd och dylikt skrämmer bort väljare från partiet. Det är inte självklart vilken sida som kommer att vinna eftervalsdebatten.

I finanskrisens spår växte också en tydlig vänsteropposition fram i den så kallade Occupy-rörelsen. Det började med en grupp som kall-

lade sig Occupy Wall Street som sedan spred sig runt om i USA:s städer (och för den delen i andra delar av världen).

Under mottot "We are the 99 percent" lyckades de kanalisera en del av det missnöje som fanns med den avreglerade kapitalismen och Barack Obamas beslut att ge Wall Street en "bail out".

Luften tycks dock på senare tid har gått ur denna rörelse. Liksom den gjorde för Tea Party-rörelsen, den dagslända som hade sin peak i mellanårsvalet 2010. Valet den 6 november 2012 blev till exempel ett rejält bakslag för Tea Party-kandidatern Richard Mourdock i som försökte bli vald till senator i Indiana. I primärvalet slog han ut den mer moderate republikanen Richard Lugar, något som skrämde många mitteninriktade republikaner i kongressen.

Hade Mourdock också fått väljarnas förtroende hade de mer moderata republikanerna stått inför risken att utmanas av fler extremister. Hade Mourdock kommit in i senaten hade det visat att det lönar sig att inta en extrem position. Det hade skickat signalen: Akta er för att gå mot mitten. Med Mourdock's bakslag är det dock rimligt att tänka sig att den reaktionära frammarschen inom det republikanska partiet bromsas upp, i alla fall tillfälligt.

Green Party of the United States är ett annat alternativ för den som söker sig bortom de två stora partierna. Men också detta parti är marginaliserat. Som bäst lyckades partiet 2004 då Ralph Nader var dess presidentkandidat. Nader lyckades få 2,74 procent av rösterna (knappt tre miljoner röster).

Det amerikanska folket har inte valt en kandidat från något annat än de två stora partierna i modern tid. Några seriösa försök har trots allt genomförts. Utöver nyss nämnde Nader finns mångmiljardären Ross Perot som i valet 1992 – då Bill Clinton besegrade George HW Bush – fick inte föraktliga 18,91 procent av rösterna (knappt 20 miljoner röster). Han vann dock inte en enda delstat.

Den säkraste gissningen om framtiden torde vara att systemet med två dominerande partier kommer att bestå. Att förändrade värderingar

och åsikter inom väljarkåren kommer att sugas upp av kandidater inom Republikanerna och Demokraterna snarare än att ställa tvåpartisystemet på ända. Samtidigt är USA ett land där person är viktigare än parti. Ross Perots kampanj 1992 – där han som sagt fick 19 procent av rösterna – visar att en oberoende på allvar kan utmana de etablerade partierna.

MARCUS BOHLIN

Marcus Bohlin är ledarskribent på Sundsvalls Tidning

Ett nytt politiskt landskap

AV MATS WIKLUND

Några dagar efter presidentvalet besöker Washington Post den republikanska valarbetaren Betty Cox i Hendersonville, Tennessee. Hon förstår fortfarande inte vad som hänt. En seger för Mitt Romney hade ju varit alldeles självklar:

“Hela hennes förståelse av Amerika hade bekräftat hennes övertygelse: de självsäkra tv-ankarna på Fox News, de republikanska opinionsanalytikerna som var så säkra på sina data, den två timmar långa kön utanför hennes valdistrikt där Romneys supportrar omfamnat varandra och tutat inför anblicken av hennes handgjorda affischer under en fest som varat fram till röstsiffrorna började komma in efter solnedgången. Romneys stora förlust hade kommit mer som en chock än en besvikelse, och nu satt Cox framför sin dator och tittade på valresultatet och försökte förstå vad majoriteten i hennes land stod för.”

Barack Obamas omval utgör den slutgiltiga bekräftelsen på en politisk värdeförskjutning som följd av en demografisk förskjutning. Vita 44-åriga Betty Cox från en småstad i södra USA där Mitt Romney vann 80 procent av rösterna kan inte längre räkna med att tillhöra majoriteten. Andra krafter, ett annat USA, har tagit över scenen.

Det avspeglades också i reaktionerna bland väljare jag mötte under Vänsterpressföreningens resa. Demokraterna besjälades framför allt av att hålla fast vid landvinningarna från 2008. En seger för Romney tolkades som en återgång till det förflutna, till ett USA som man hoppats en gång för alla ha lämnat bakom sig. Republikanerna, däremot, talade upprört om att ”we want our country back” – ett uttryck för olusten inför en samhällsutveckling de kände sig främmande inför. Här har vi en viktig förklaring till de skarpa motsättningarna och den aggressiva retoriken som präglat amerikansk politik under Barack Obamas ämbetsstid. Självfallet beror stämningläget på oron över den

djupa ekonomiska krisen och den höga arbetslösheten, men de faktorerna har bidragit till att också uppmärksamma konsekvenserna av de demografiska förändringarna. Vita husets och demokraternas stora satsningar på statliga investeringar, räddningspaket och stimulanser har en ideologisk laddning. Inför expansionen av den federala maktens befogenheter, ekonomiskt men också socialt genom den omfattande sjukförsäkringsreformen, uppfattar många republikaner ett genomgripande systemskifte, ett brott mot den ordning och de värderingar som USA grundas på. De flesta demokrater ser det omvänt: staten är en partner som ger möjlighet för individen att bli fri och oberoende. Den uppgivna sucken ”they’re voting against their interest” inför republikanernas motstånd som vi hörde från demokrater flera gånger under vår resa röjer samma slags uppgivenhet och oförståelse som den som Betty Cox gav uttryck för: känslan av att leva i två olika slags USA.

Utvecklingen mot ett mer heterogent, mindre vitt, USA har pågått under en lång tid och har särskilt uppmärksammats av sociologen Ruy Teixeira (bland annat i boken *The Emerging Democratic Majority*). Hans slutsats, i en artikel skriven tillsammans med John Halpin för den liberala tankesmedjan Center for American Progress, lyder: “President Obama has arguably created a genuine realignment at the national level that could continue to shape American politics for years to come. Obama’s strong progressive majority – built on a multi-racial, multi-ethnic, cross-class coalition in support of an activist government that promotes freedom, opportunity, and security for all – is real and growing and it reflects the face and the beliefs of the United States in the early part of the 21st Century.”

Teixeras kanske viktigaste poäng är hur sammansatt Obama-konkitionen är: svarta, hispanics, Asian Americans, kvinnor, unga, akademiker, invånare i städer, samt låginkomsttagare. Romney vann visserligen förkrossande 59 procent av vita väljare, 72 procent av samtliga röstberättigade, men det hjälpte alltså inte. Konstateras kan dock att i valet 2008 rörde sig fler väljare vänsterut, mot demokraterna, än 2012.

Obama gick alltså tillbaka i nästan samtliga av sina väljargrupper utom bland hispanics och Asian Americans där fler röstade på demokraterna än 2008. New York Times sammanfattar läget väl med rubriken "Obama was not as strong in 2008, but strong enough".

Innebörden av det nya geografiskt-politiska landskapet är också att de värderingar och den samhällssyn som Obama-koalitionen representerar har en god chans att få ökad spridning och befästas som norm, "the new mainstream". Det var inte bara de konservativasekonomiska agenda som avfärdades av väljarna utan också deras moraliserande. Trots att den kristna högern mobiliserade stort efter Barack Obamas stöd för äktenskap mellan homosexuella hindrade det inte att flera delstater i folkomröstningar gick på presidentens linje – ett viktigt trendbrott och en tydlig signal om att "kulturkrigen", de uppdragna konfliktlinjerna om synen på abort, feminism, sexualitet och religion, mellan höger och vänster håller på att förlora i betydelse. Republikanernas en gång så mäktiga allians med evangeliska kyrkor framstår nu som något av ett vågspel eftersom den bidrar till att upprätthålla bilden av partiet som trångsynt och omodernt.

Över huvud taget står republikanerna inför en av sinastörsta utmaningar i modern tid, inte så olik den som destod inför efter andra världskriget. De valde då att acceptera demokraternas och Franklin Roosevelts reformpolitik som lade grunden till USA:s välfärdssystem. Vissa av självbevaringsdrift, men andra också av övertygelse om att verkligheten förändrats, att det varken var möjligt eller önskvärt att gå tillbaka till tiden före "the New Deal". I dag är inte alternativen likapåtagliga men då som nu inser allt fler republikaner att de måste anpassa sig till nya förutsättningar. Mindre än ett dygn efter valförlusten började ledande republikaner tala om att de måste bli mer öppna och mindre dogmatiska i synen på illegala immigranter. Konservativa kvinnliga politiker har börjat öppna sig för att de till alldeles nyss lindande in: republikanerna skrämmer bort kvinnor. Och en ung generation, "the millennials", som drabbats hårt av arbetslöshet och krympande

livschanser betraktar republikanerna som en del av deras problem, inte som lösningen.

Frågan är förstås hur långt partiet är berett att gå. Ackommodationspolitiken och pragmatismen under 1950-, 60- och 70-talen innebar att demokraterna och en liberal dagordning dominerade. Inte förrän med Ronald Reagan bröts konsensus. Men nu är hans allians slagen i spillror, irrelevant i en ny och mer komplicerad tid. Amerikaner är medvetna om att de lever i ett brytningsskede där USA:s ekonomiska och politiska särställning är på väg mot sitt slut. Den ekonomiska krisen skärpte insikten, men också uppfattningen att de politiska lösningarna är ett hot mot nationens framtid. Det finns självfallet inga garantier att ett nytt och konstruktivt samarbetsklimat etableras i Washington. Den republikanska majoriteten i representanthuset saknar nästan helt moderata och pragmatiska ledamöter. De är hårt pressade av sina aktiver och väljare att följa den smala vägen. Inför avvikelser väntar fördömanden från Tepartyt och risken att förlora nästa primärval.

Kanske krävs ytterligare ett par valförluster, i kongressvalet 2014 och i presidentvalet 2016, för att en verklig omprövning ska bli möjlig. Det tog till exempel tre raka förluster i presidentvalet under 1980-talet för demokraterna att röra sig mot det politiska mittfältet och Bill Clintons framgångsrika politik. Men som Dr Samuel Johnson konstaterar i ett av sina många visdomsord: "the prospect of being hanged, it concentrates the mind wonderfully".

MATS WIKLUND

Mats Wiklund är redaktör för Axess

I kyrkans och statens namn

AV MIKAEL BENGTTSSON

USA var första land i världen att ta ut skilsmässan mellan stat och kyrka. Kyrkorna och samfunden finansieras med privata donationer. Mer än två tredjedelar av amerikanerna är medlem i något religiöst samfund, en majoritet är protestanter, men största enskilda samfund är den romersk-katolska kyrkan, som samlar en fjärdedel av alla amerikaner. Här är kyrka politik och politik är kyrka. Detta uppskattas inte av alla, men kyrkan är en stark politisk kraft som alla som vill bli president har att förhålla sig till. 56 procent av de amerikanska väljarna säger till exempel att religionen är mycket viktig för hur de ska rösta¹.

Nicholas P. Cafardi är vice ordförande för Catholics for Obama-Biden, en organisation som dels sysslar med opinionsbildning, dels representerar en katolsk röst hos demokraterna. Han ser ut att vara någonstans mellan 50 och 60, hornbågade glasögon, oklanderligt klädd i en välsittande grå kostym, vit skjorta, persiska fjädrar pryder slipsen. Hans åsikter är kontroversiella, så kontroversiella att han fått ta emot anonyma dödshot. Det var sedan han skrivit en ledare i en rikstäckande katolsk tidskrift om att biskopar inte ska syssla med politik, att de i stället ska koncentrera sig på vad han anser vara kyrkans huvuduppgift: att vara kyrka och förkunna budskapet.

Han är heller inte någon sinnebild för hur många européer uppfattar amerikanska katoliker: det vill säga långt ut till höger på den politiska skalan, abortmotståndare, motståndare till samkönade äktenskap med moralpaniken lurande runt hörnet. Nej, Nicholas P. Cafardi säger utan förbehåll ja till både samkönade äktenskap och aborter. Han är ungefär så långt ifrån modellen för den kristna högern, som argumenterar för att konstitutionen ska tolkas utifrån ett bibliskt perspektiv, som det går att komma.

---

1. Åke Sander, professor i religionsbeteendevetenskap, GU Journalen 6/2012

Samhället håller på att förändras, och kyrkan håller på att förändras. För 200 år sedan var det till exempel omöjligt att skilja sig, i dag är nog hälften av katolska kyrkans medlemmar i USA för samkönade äktenskap, dagens unga katoliker har en helt annan och betydligt mer liberal syn på den typen av frågor än majoriteten av min egen generation, de delar helt enkelt inte kyrkans värderingar, säger Cafardi.

Trots detta har religionen fortfarande en stor betydelse i amerikanska presidentval. Historiskt sett är påverkan än större. På senare år är det republikanen Ronald Reagan, president mellan 1981 och 1989, som gjort störst nummer av sin religion. Hur mycket som sedan var äkta och uppriktig tro och hur mycket som var ren politisk pragmatism tvistar de lärde fortfarande om. Klart är i varje fall att Reagan drog fördel av de religiösa strömningarna som fanns i USA vid den tiden.

En händelse som förstärkt den politiska interaktionen mellan kyrka och stat är naturligtvis terrordåden 11 september 2011. Helt plötsligt blev det viktigt för amerikaner i gemen att identifiera sig själv utifrån ett ”inte vara”-perspektiv, det vill säga: ”Jag är inte muslim”. Muslimerna klumpades, på samma sätt som kommunisterna under kalla kriget, ihop till en gemensam fiende. När den stora fienden var identifierad och katalogiserad – snarare som en totalitär politisk ideologi som förespråkar krig och expansion än en religion – blev det allt viktigare för medelamerikanen att framhålla sin kristna tro och sina kristna värderingar.

I vanlig ordning blandades kyrka och religion ihop med politik även i det senaste presidentvalet. Barack Obama omges av en rad konspirationsteorier, många av dem med kyrkliga och/eller religiösa undertoner: en är att Obama skulle vara radikal muslim. Obama har dementerat att han skulle vara muslim. Dock ser han milt på islam. Detta har hans politiska motståndare, utan att riktigt lyckas, försökt att utnyttja. En bidragande orsak till misslyckandet kan vara att Mitt Romney, själv mormon, har haft svårt att mobilisera kristna väljare. Det är många som har svårt att se honom som en god kristen.

Även om många amerikaner betraktar USA som en kristen stat, är det en sekulär sådan. Fortsatt vill en majoritet av amerikanerna att religion (läs: kristendomen) ska ha betydelse i politiken. Detta håller Catholics for Obama-Biden inte med om.

Nej, kyrka ska vara kyrka och stat ska vara stat. En kyrka med politiska ambitioner har en förmåga att skapa onda människor, det har historien visat. Våra katolska biskopar ska inte ha någon politisk agenda, deras uppgift är att förkunna det kristna budskapet, säger Cafardi.

Denna uppfattning delas av den katolska kyrkans högsta ledning. I teorin är nämligen statskyrkotanken stendöd i katolsk teologi. I samband med Andra Vatikankonciliet (1962–65) enades man nämligen om just att kyrka är kyrka och stat är stat. Eller något elegantare uttryckt: att kyrkans mission är av religiöst slag och att det politiska livet ska vara självständigt och oberoende av kyrkan.

Men i USA har kyrkorna kvar sina politiska ambitioner. Fler än två av tre amerikaner är fortfarande medlem i något religiöst samfund, ändå minskar kyrkorna successivt i betydelse och inflytande. Exempelvis går bara 26 procent av katolikerna i USA i kyrkan på söndagar, detta markant färre än för något tiotal år sedan. Det är främst de unga som sviker. Enligt Nicholas P. Cafardi beror det på att de helt enkelt inte delar kyrkans värderingar i frågor som aborter och samkönade äktenskap.

Detta framgår inte minst av uppgiften att var tionde amerikan i dag är ex-katolik. Det är faktiskt så att hade de tillsammans bildat ett eget samfund hade det blivit USA:s nästa största.

Den katolska kyrkans förändring är ett tecken på att själva USA är på väg att förändras. I takt med att kyrkornas makt och inflytande minskar, i takt med att deras värderingar får mindre genomslag i samhällsdebatten kommer USA obönhörligen att förändras – förhoppningsvis i en mer liberal riktning. Men det kommer att ta sin tid, väldigt lång tid. Den kristna tron kommer även fortsättningsvis att vara

en viktig del av den amerikanska självbilden. Så även om ekonomin och andra svårlösta framtidsfrågor med stor sannolikhet kommer att uppta en än större plats i framtida presidentvalskampanjer ska trons betydelse inte underskattas. Många amerikaner röstar fortfarande, och kommer att fortsätta att rösta, efter politikernas moraliska budskap. För dem är familjen fortfarande central, kvinnan har en plats, och mannen sin. USA var första land i världen att vara fri från en statskyrka. Nog är det lite märkligt att det land som längst av alla har sjungit den sekulära statens lov fortfarande har en kyrka präglad av politik och en politik präglad av kyrka. Eller kanske är det just därför, för att staten inte har haft religiöst monopol. När alla är med i en statskyrka blir ju religionen politiskt ointressant.

MIKAEL BENGTTSSON

Mikael Bengtsson är politisk redaktör på Norran

Anybody out there?

AV PETTER BIRGERSSON

En förklarad industristad utan industrier i Ohio eller en av arbetslöshet lamslagen bruksort utan bruk i Värmland spelar mindre roll – den tillfällige besökaren drabbas omedelbart av den närvarande depressionen. De som har förmåga och vilja att ställa om har redan dragit. De som inte klarat av omvandlingen finns kvar som förlorare. Storstäder och universitetsstäder står för tillväxt och modernitet. Landsbygd och industristäder kämpar för att överleva, längtar tillbaka till det som en gång var och förbannar gärna omvärldens utveckling och politikernas svek.

Akron i Ohio var bas för flera större däck- och gummiindustrier och brukade kallas för ”Rubber City”. Staden växte snabbt med bilens intåg, däckjättar som Firestone, Goodrich, General Tire och Goodyear etablerade sig.

Under de sista decennierna av förra seklet tog guldåldern för industrin slut. Befolkningen har minskat stadigt sedan dess och arbetslösheten ökat. Trots att Goodyears huvudkontor finns kvar och staden med viss framgång försökt omvandla sig till ett säte för forskning och utveckling av polymera-material är nedgångsspiralen inte bruten. I utkanten av staden står långa rader av ovårdade eller övergivna hus, där grannarna en efter en tycks ha slutat bry sig.

Kontrasten är stor till Raleigh Carolina, en av USA:s snabbast växande städer. Till denna The Research Triangle – dit systerstäderna Durham och Chapel Hill också räknas – dras människor, forskning, kapital och företag. Även svenska bolag finns på plats för att få tag i den bästa kompetensen.

Grunden för regionens succé lades redan på 1950-talet med satsning på forskningspark och reformer i bankväsendet som öppnade för en växande finanssektor och inflöde av kapital. Samtidigt är detta bara

en del av North Carolina, en delstat som med sina närmare 10 miljoner invånare är att jämföra med Sverige. Problematiken med centrum och periferi finns både här och där.

Landsbygden i North Carolina befinner sig i samma vikande trend som den svenska. Stockholms tillväxttakt har, liksom Raleighs, varit urstark de senaste decennierna. I avfolkningsbygder i mellersta och norra Sverige betraktas det som ett problem. Samtidigt kan flera kommuner i Mälardalen dra nytta av att huvudstaden har växtvärk.

I söder motsvaras det av utvecklingen i Köpenhamnsregionen. För Ystad, Simrishamn, Tomelilla, Sjöbo och Skurup är det avgörande att dagens investeringar i företag, forskning och innovationer i Lund, Malmö och Köpenhamn lyckas. Det skapar utrymme för både befolknings- och jobbtillväxt i en vid cirkel. Säkert kan också nischade företag finna det intressant att etablera sig i mindre städer och byar, men huvudsvaret på morgondagens arbetsmarknad i sydöstra Skåne kommer med all sannolikhet inte ligga i hitflyttade storföretag.

Politikerna måste agera därefter. Gamla geografiska gränser behöver brytas och en strategi för hela sydöstra Skåne läggas fram, där regionen är utgångspunkten snarare än de små enskilda kommunerna. Åtminstone Tomelilla, Simrishamn och Ystad bör bilda en enhet – innan det är för sent. Ystad kommer i alla lägen att klara sig bättre, men för regionen som helhet är gemensamt styre och en tydlig agenda ett måste. Strategin ska bygga på grundläggande infrastruktur i form av järnväg, väg, bredband och – framför allt – utbildning. En samlad insats för rekrytering av de bästa pedagogerna från förskola och uppåt är en självklar del i en sådan plan. Investeringar ska koncentreras till väsentliga områden för kunskap och kreativitet – inte läggas på extravaganta vattenrutschbanor och elitidrottsarenor.

Låg skatt, effektiv organisation och koncentration på kärnverksamheten är det som bygger en region med överlevnadsförmåga och till-

växtkraft. Det kräver modiga politiker som vågar utmana opinionen, orkar blicka längre än det egna kommunhuset och förstår att arbeta för hela sydöstra Skåne. Ser ni någon sådan där ute?

PETTER BIRGERSSON

Petter Birgersson är politisk redaktör för Ystads Allehanda

OHLIN institutet

C/O SILC • BASTUGATAN 41 • 118 25 STOCKHOLM

KANSLIET@OHLININSTITUTET.ORG • WWW.OHLININSTITUTET.ORG

ISBN 978-91-980453-2-1